

**BEOGRADSKA
OPERACIJA
20 OKTOBAR 1944**

BEOGRADSKA OPERACIJA

U zajedničkoj redakciji

Maršala Sovjetskog Saveza S. S. BIRJUZOVA,
General-pukovnika Jugoslovenske narodne armije
Rade HAMOVICA

Sovjetski autori

Maršal Sovjetskog Saveza S. S. BIRJUZOV, general-
-potpukovnik N. N. ŠKODUNOVIC, pukovnici: A. N.
RATNIKOV, V. J. ZUBAKOV, M. M. MALAHOV, V. A.
MACULENKO

Jugoslovenski autori

General-pukovnik Rade HAMOVIĆ, pukovnici: Fabijan
TRGO, Viktor KUCAN, potpukovnici: Petar VIŠNJIĆ,
Todor RADOŠEVIĆ, Mišo LEKOVIC

VOJNOISTORIJSKI INSTITUT
JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIIJE

KOLEKTIV SOVJETSKIH I JUGOSLOVENSKIH AUTORA

BEOGRADSKA OPERACIJU

BEOGRAD

OD AUTORA

Jedna od značajnih strana istorije proteklog svetskog rata — zajednička borbena dejstva jedinica Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije na jugoslovenskoj zemlji — dvadeset godina je čekala trenutak da bude zajednički napisana.

U sovjetskoj i jugoslovenskoj literaturi ovoj temi je posvećeno mnogo stranica, ali ona još nigde nije bila tako potpuno, svestrano osvetljena, uz korišćenje različitih izvornih dokumenata obeju zemalja, kao u ovoj knjizi. Čini nam se da će to u izvesnoj meri pomoći da se popuni praznina u sovjetskoj i jugoslovenskoj istoriografiji o zajedničkim borbenim dejstvima sovjetskih i jugoslovenskih jedinica, da sadašnja i buduće generacije sačuvaju od zaborava jednu od velikih epopeja zajedničke borbe naših bratskih naroda.

Dve bratske armije, koje su, daleko jedna od druge hiljadama kilometara, preko tri godine vodile besprimernu tešku borbu protiv zajedničkog neprijatelja, sastale su se septembarskih dana 1944. godine na istočnim granicama Jugoslavije. U oktobru su sovjetske i jugoslovenske jedinice, u jedinstvenom stroju, krenule u juriš na Beograd. Slobodarski grad, grad slavnih revolucionarnih tradicija i simbol jedinstva jugoslovenskih naroda, boreći se bespoštedno protiv neprijatelja, pružao je ruke u susret svojim oslobodiocima koji su, lomeći otpor nemačkih divizija, hitali da mu donesu tako željenu i toliko skupo plaćenu slobodu.

Po svojoj žestini, napregnutosti i rezultatima, borbena dejstva dveju bratskih armija, koja su se završila oslobođenjem istočnih krajeva Jugoslavije i njenog glavnog grada — Beograda, zauzimaju vidno mesto u operacijama savezničkih armija na teritoriji Evrope u drugom svetskom ratu. Ta borbena dejstva, koja su u ratnoj istoriji poznata kao »beogradska operacija«, imala su poseban značaj za narode Jugoslavije i Sovjetskog Saveza, jer su bila simbol borbennog drugarstva dvaju naroda koji su u najteže vreme svoje istorije uvek bili jedinstveni u borbi protiv zajedničkog neprijatelja. Zajedno sa Crvenom armijom i Narodnooslobodilačkom vojskom Jugoslavije aktivno su dejstvovali i jedinice Otečestvenog fronta Bugarske.

Sovjetski i jugoslovenski vojni istoričari odlučili su da zajednički napišu istoriju jedne ratne operacije. Oni su uvereni da je to njihov obostrani dug i obaveza prema sovjetskim i jugoslovenskim ratnicima koji su se borili u Jugoslaviji, prema onima koji su poginuli u borbi za Beograd i na njegovim prilazima, koji su prolivali krv u teškim četvorogodišnjim borbama. Autori se nadaju da će po objavljivanju ovog dela jugoslovenski i sovjetski čitaoci dobiti mogućnost da se još bolje upoznaju s tokom, veličinom, rezultatima i značajem beogradske operacije. Oni su radosni što će i oni u ovoj jubilarnoj godini, kada Beograd slavi 20-godišnjicu svog oslobođenja, na ovaj način doprineti daljem učvršćenju ratnog drugarstva i prijateljstva naših naroda.

U želji da ova knjiga bude dostupna širokom krugu čitalaca, autori su nastojali da je što popularnije obrade, izbegavajući, gde je to moguće, detaljno opisivanje borbennih dejstava jedinica, što je inače uobičajeno u istorijskim radovima ove vrste. Ograničivši se na izlaganje ratnih činjenica neophodnih za shvatanje toka operacija, autori su pre svega nastojali da se čitaocima što potpunije i jasnije dočara ona atmosfera koja je tih jesenjih dana 1944. godine vladala u jedinicama Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, kao i među stanovništvom gradova i sela Srbije koje je sa bezgraničnom radošću i oduševljenjem dočekivalo sovjetske vojnike.

Pobedonosno izvedenom beogradskom operacijom izvršena je jedna značajna etapa oslobodilačkog rata i revolucije naroda Jugoslavije. Uspostavljanjem neposrednog kontakta između jedinica Crvene armije i Narodnooslobodilačke vojske Jugoslavije, jugoslovensko ratište, do tada izolovano i prostorno odvojeno od ostalih ratišta, postalo je sastavni deo opšteg savezničkog fronta. Polazeći od toga, autori su smatrali da je neophodno dati i pregled narodnooslobodilačkog pokreta u Jugoslaviji, počev od prvih dana oružane borbe 1941. godine. Oni su mislili da će taj pregled omogućiti sovjetskim čitaocima da se bar ukratko upoznaju sa razvitkom, veličinom i značajem narodnooslobodilačke borbe i revolucije jugoslovenskih naroda u toku drugog svetskog rata. Iz istih razloga, u prvoj glavi je za jugoslovenske čitaoce dat maksimalno sažet pregled borbe Sovjetskog Saveza protiv fašističke Nemačke.

Iako su sovjetski autori obrađivali borbena dejstva Crvene armije, a jugoslovenski — dejstva jedinica Narodnooslobodilačke vojske, ipak delo predstavlja jednu celinu, jer je konačan tekst pripremljen zajedničkim radom čitavog autorskog kolektiva.

Radeći na ovoj knjizi autori su imali na raspolaganju arhivske i druge dokumente sovjetskih i jugoslovenskih kao i nemačkih jedinica koje su učestvovala u beogradskoj operaciji. Sem toga, korišćeni su i ranije objavljeni vojnoistorijski, memoarski i drugi radovi.

Knjiga se izdaje istovremeno u Moskvi i Beogradu, na ruskom i srpskohrvatskom jeziku. Oba izdanja su identična.

Autori smatraju svojom dužnošću da izraze zahvalnost svima sovjetskim i jugoslovenskim ustanovama, posebno Vojnoistorijskom institutu Jugoslovenske narodne armije i Vojnonaučnoj upravi Generalštaba sovjetskih oružanih snaga, kao i licima koja su svojom plodotvornom pomoću doprineli pripremanju ove knjige.